

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University Publishing House

ภาษาอังกฤษ

มายาคติ อำนาจ และการครอบงำ

พงศกร เมธีธรรม

ตัวอย่าง

ภาษาอังกฤษ

มายาคติ อำนาจ และการครอบงำ

พงศกร เมธีธรรม

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University Publishing House
www.nupress.grad.nu.ac.th

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

พงศกร เมธีธรรม.

ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ: มายาคติ อำนาจและการครอบงำ.-- พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2560.
166 หน้า.

1. ภาษาอังกฤษ. I. ชื่อเรื่อง.

420

ISBN (e-Book) 978-616-426-023-8

สพน. 026

ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ: มายาคติ อำนาจและการครอบงำ
พงศกร เมธีธรรม

สงวนลิขสิทธิ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
มกราคม พ.ศ. 2560 ราคา 200 บาท

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้จัดพิมพ์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

- มีวางจำหน่ายที่**
1. บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน) อาคารทีซีไอเอฟ ทาวเวอร์ ชั้น 19 เลขที่ 1858/87-90 ถนนบางนา-ตราด แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260 เบอร์โทรศัพท์ 0-2739-8000
  2. บริษัท อมรินทร์ บুক เซ็นเตอร์ จำกัด 108 หมู่ 2 ถนนบางกรวย-จตุรรม ต้าบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย นนทบุรี 11130 โทร. 0-2423-9998, 02-423-9999 กด. 4
  3. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารวิทยกิตติ ชั้น 14 ซอยจุฬาลงกรณ์ 64 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 0-2218-9884-7

กองบรรณาธิการ กองบรรณาธิการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
ออกแบบปก สรญา แสงเย็นพันธ์

คำนำ

หนังสือ *ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ: มายา อำนาจ และการครอบงำ* แบ่งออกเป็น 5 บท เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงประเด็นสำคัญที่อาจจะไม่ค่อยได้หยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในแวดวงการศึกษาการสอนภาษาอังกฤษ เพราะมุ่งเป้าไปที่การทำคะแนนให้ผ่านในการทดสอบต่าง ๆ หรือมุ่งเน้นฝึกทักษะทางภาษาให้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษามากที่สุด

บทที่ 1 หยิบยกวลี “ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ” ที่คุ้นหูและอ้างถึงอยู่เป็นประจำในสังคมไทยโดยเฉพาะในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อไตร่ตรองและพิจารณากันอีกครั้ง เพราะความเข้าใจที่เกี่ยวกับภาษานานาชาติได้บิดเบือนและผิดเพี้ยนไปจากสภาพการใช้ภาษาอังกฤษ ที่เกิดขึ้นจริงในการสื่อสารข้ามชาติข้ามวัฒนธรรม

บทที่ 2 กล่าวถึงปรากฏการณ์แพร่กระจายของภาษาอังกฤษไปทั่วทุกมุมโลกอย่างที่ไม่เคยมีภาษาต่างชาติใดทำได้มาก่อน แม้ว่าชาติไทยจะไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของจักรวรรดิอังกฤษ แต่ก็ไม้อาจจะปฏิเสธได้ว่าภาษาอังกฤษเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนไทยนับตั้งแต่ในอดีตจวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

บทที่ 3 เปิดประเด็นเรื่อง การครอบงำเชิงภาษาและวัฒนธรรมที่ยังคงเป็นข้อวิพากษ์ ในแวดวง การสอนภาษาอังกฤษ ผู้สอนและผู้เรียนภาษาอังกฤษทราบกันเป็นอย่างดีว่า ภาษาอังกฤษนำมาซึ่งโอกาสและประโยชน์มากมายไม่ว่าจะเป็นในด้านการเรียน การทำงาน การเข้าถึงข้อมูล และการสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่หากพิจารณาที่ ก้นอีกครึ่งจะพบว่า “โอกาส” และ “ประโยชน์” ที่ภาษาอังกฤษนำมา กลับนำมาพา “ความเสี่ยง” และ “โทษ” ด้วยเช่นกัน

บทที่ 4 บอกเล่าถึงที่มาที่ไปของภาษาอังกฤษที่คนไทยมักเรียกว่า “ภาษาต่างประเทศ” เพื่อให้เกิดความรู้สึกห่างเหิน แต่ทว่าภาษาอังกฤษมีความเกี่ยวพัน กับคนไทยมากกว่าที่ (เคย) คิด จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในประวัติศาสตร์ของชาติไทยนับตั้งแต่ที่เรายังคงใช้ชื่อว่า “สยามประเทศ” ส่วนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในไทย ก็มีประวัติมาอย่างยาวนาน ผ่านการเปลี่ยนแปลง มาหลายครั้งหลายครา ไม่ว่าจะในระดับนโยบายการศึกษาหรือวิธีการเรียนการสอนในชั้นเรียน

บทที่ 5 ตั้งข้อสังเกตถึงการแปรเปลี่ยนของภาษาอังกฤษที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ปรากฏการณ์ลักษณะนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในดินแดนที่ชาวอังกฤษอพยพไปตั้งรกรากอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือดินแดนที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นอย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ แต่ยังเกิดขึ้นในประเทศที่ไม่เคยอยู่ภายใต้จักรวรรดิอังกฤษอย่างเช่นประเทศไทย

พงศกร เมธีธรรม

พฤษภาคม 2559

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์ นักวิชาการและนักวิจัยทุกท่านที่ได้ผลิตผลงานทางด้านบทความวิจัย บทความวิชาการ หนังสือและตำรา ไว้สำหรับการค้นคว้าและอ้างอิงเพื่อประโยชน์ ทางสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสำหรับการเขียนหนังสือเล่มนี้ ขอขอบคุณเพื่อนอาจารย์และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ได้ให้คำแนะนำและร่วมอภิปรายในระหว่างการเขียนต้นฉบับและที่ลืมไม่ได้ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บารณี บุญทรง อาจารย์ประจำภาควิชาคติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา นางหัตพิชา สกุลสืบ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย และนางสาวปิยหทัย สิงห์ศักดิ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ที่ได้ช่วยตรวจทานอ่านต้นฉบับให้เข้าใจง่ายขึ้น

ผู้เขียนขอสำนึกในพระคุณของบิดามารดาที่เป็นทั้งต้นแบบและหลักในการดำเนินชีวิต อีกทั้งครูอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาตั้งแต่ในวัยเยาว์จนผู้เขียนเติบโตสามารถประกอบวิชาชีพ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

คุณค่าของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนขออุทิศถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นต้นแบบในการนำพาสังคมไทยให้รอดพ้นจากเหล่าอวิชาทั้งปวง

สารบัญ

บทที่ 1 ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ	1
เกริ่นนำ	1
ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติคืออะไร	2
ปัจจัยที่ทำให้ภาษาใดภาษาหนึ่งมีฐานะ “ภาษานานาชาติ”	4
ประวัติศาสตร์ บทบาทและสถานะของภาษาอังกฤษในโลก	9
สรุปเนื้อหาท้ายบท	21
บทที่ 2 การแพร่ขยายของภาษาอังกฤษไปทั่วโลก	25
เกริ่นนำ	25
เหตุใดภาษาอังกฤษจึงแพร่หลายไปทั่วโลก	28
การแพร่ขยายของภาษาอังกฤษในแถบกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์	35

สถานะและบทบาทของภาษาอังกฤษในยุคจักรวรรดินิยม	36
สถานะและบทบาทของภาษาอังกฤษหลังยุคจักรวรรดินิยม	39
สรุปเนื้อหาท้ายบท	42
บทที่ 3 การครอบงำเชิงภาษาและวัฒนธรรมผ่านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ	45
เกริ่นนำ	45
สัญญาณแรกของการครอบงำทางภาษา	47
มิติทางองค์ความรู้และภูมิปัญญา	51
มิติทางภาษา	54
มิติทางวัฒนธรรม	70
มิติทางเศรษฐกิจ	75
สรุปเนื้อหาท้ายบท	86
บทที่ 4 ประวัติการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย	93
เกริ่นนำ	93
ความเป็นมาของภาษาอังกฤษในประเทศไทย	96
ประวัติ แนวคิดและทฤษฎีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย	104
จริงหรือที่วิธีการสอนภาษาแบบเจ้าของภาษาคือคำตอบของการเรียนภาษา	112
สรุปเนื้อหาท้ายบท	116

บทที่ 5 ภาษาอังกฤษที่แปรเปลี่ยนในประชาคมอาเซียน	123
เกริ่นนำ	123
การแปรเปลี่ยนของภาษาอังกฤษและภาษาอังกฤษแบบหลากหลายระดับโลก	125
ภาษาอังกฤษที่แปรเปลี่ยนในบริบทอาเซียน	127
ภาษาอังกฤษแบบไทยคือความหลากหลายของภาษาอังกฤษ	134
สรุปเนื้อหาท้ายบท	147

ตัวอย่าง

บทที่
Chapter

1

ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ

เกริ่นนำ

ปัจจุบันหลายประเทศต่างยอมรับว่า “ภาษาอังกฤษคือภาษานานาชาติ” หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษกันติดปากว่า “English as an International Language” และในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ใช้ภาษาเพื่อสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural communication) จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะขับเคลื่อนการเรียนการสอนไปด้วยกระบวนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ (English as an International Language หรือ EIL) แทนที่จะเป็นกระบวนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (English as a Foreign Language หรือ EFL) แบบเดิมที่คุ้นเคยและปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่ดูเหมือนว่าหลายคนในแวดวงการเรียนการสอนภาษายังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าอะไรคือความหมายที่แท้จริงของ “ภาษานานาชาติ” ซึ่งความไม่เข้าใจนี้อาจทำให้เกิดความสับสนในการดำเนินการเรียนการสอนภาษาอังกฤษไปในทิศทางไม่เหมาะสม และส่งผลให้ครูอาจารย์ไม่อาจเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนนำความรู้

และทักษะภาษาที่ได้เรียนรู้และฝึกฝน ไปปรับใช้ในสังคมแห่งการสื่อสารจริง ซึ่งมีได้จำกัดเพียงการสื่อสารระหว่าง “เจ้าของภาษา” กับ “ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา¹” เช่นระหว่างคนออสเตรเลีย กับคนไทยอีกต่อไป แต่ได้ขยายวงกว้างและแพร่หลายในฐานะภาษากลางในการสื่อสารระหว่างผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา เช่นคนไทยติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวจีน ชาวรัสเซีย หรือนักธุรกิจชาวไทยใช้พูดคุยติดต่อกับนักธุรกิจชาวสวีเดนหรือชาวเปรู

ในบทนี้จะมาคิดทบทวนใหม่ว่า ความหมายที่แท้จริงของ “ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ” คืออะไร และภาษาอังกฤษได้แพร่ขยายจนมีฐานะเป็นภาษานานาชาติได้อย่างไร

ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติคืออะไร

ความหมายของคำว่า “ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ” (English as an International Language หรือ EIL) นั้น ไม่ได้บ่งชี้เฉพาะลงไปว่าเป็นภาษาอังกฤษในรูปแบบใด คนไทยหลายคนเข้าใจสับสนว่าภาษาอังกฤษที่เป็นภาษานานาชาติก็หมายถึง “ภาษาอังกฤษแบบอินเตอร์ ๗” หรือ International English แล้วอนุมานหรือสรุปไปเองอีกว่า “แบบอินเตอร์ ๗” ก็ควรจะ “ดูอินเตอร์” เหมือนอย่างภาษาอังกฤษที่ใช้ในประเทศอังกฤษและ/หรือประเทศอเมริกา ความเข้าใจลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับชุดความคิดแบบเหมารวมหรือทัศนคติที่เป็น “รูปแบบตายตัว” (Stereotype) ที่มีเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษว่า ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษหรืออเมริกันนั้น คือ “ของแท้” “ดูหรู” “ดูดี” หรือ “ดีที่สุดใน” (Evans, B. E., 2010; Holliday, A., 2005; Methitham, P., 2012) เพราะเป็น “เจ้าของภาษาตัวจริง” ดังนั้น ผู้สอนและผู้เรียนควรจะต้องยึดตามสองต้นแบบนี้เท่านั้น ถึงจะเหมาะสมและนำไปใช้สื่อสารได้ในชีวิตจริง หากจะมองอีกครึ่งความเชื่อ และค่านิยมลักษณะนี้ ได้หยั่งรากลึกและไหลเวียนอยู่ในสังคมไทยและการเรียน

¹ คำว่า “เจ้าของภาษา” และ “ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา” ถือเป็นคำธรรมดาสองคำ ที่ใช้กันติดปาก ในแวดวงการสอนภาษาอังกฤษ และสังคมในวงกว้าง เป็นคำที่มีพิษสงมากที่สุดเพราะมีอำนาจในการ จำแนกคน แบ่งแยกกลุ่มคนจนสามารถให้สิทธิ์ชอบธรรมแก่บางกลุ่ม กีดกันสิทธิ์ ลิดรอนอำนาจของคนบางกลุ่มได้

บทที่
Chapter

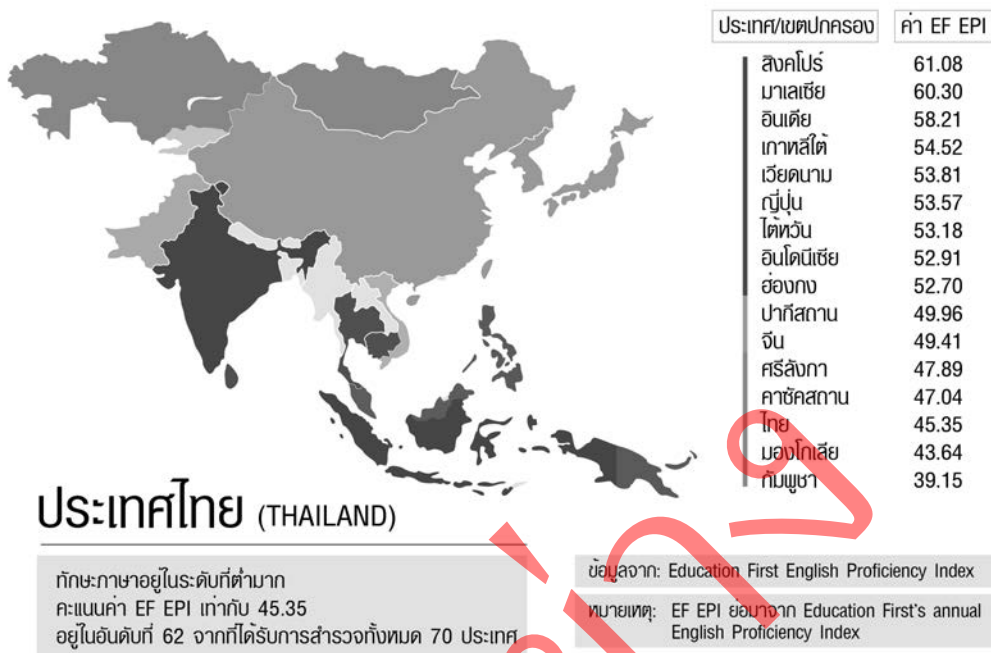
2

การแพร่ขยายของภาษาอังกฤษไปทั่วโลก

เกริ่นนำ

หนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ ฉบับวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ได้รายงานข่าวการจัดลำดับประเทศที่มีทักษะทางภาษาอังกฤษที่ดีที่สุดในโลกประจำปี พ.ศ. 2558 (James, B., 2015) ของ Education First English Proficiency Index ทักษะทางภาษาของคนไทยถูกจัดให้อยู่ในสามลำดับรั้งท้ายของทวีปเอเชีย โดยคนไทยมีความสามารถเหนือกว่าชาวมองโกเลียและชาวกัมพูชาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ภาพที่ 2.1 การจัดอันดับประเทศตามทักษะภาษาอังกฤษ¹

เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าวและอ่านเนื้อหาเพิ่มเติม หลายคนอาจจะเริ่มกังวลใจกับความสามารถทางภาษาของคนไทย อาจเริ่มรู้สึกละอายใจจนแปลกใจกับความจริงที่หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ได้รายงานไว้ว่า รัฐบาลไทยได้ทุ่มงบประมาณด้านการศึกษาถึงร้อยละ 31.1 ของงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณที่สูงมากเมื่อเทียบกับบรรดาประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย ที่ได้รับการสำรวจในครั้งนี้ แต่เหตุใดผลลัพธ์ทางการศึกษาอย่างเช่นความสามารถทางภาษาของคนไทยกลับดูไม่คุ้มค่ากับจำนวนเงินที่ทุ่มลงไป อีกหลายคนอาจจะไม่ได้รู้สึกอะไรเพราะได้พิจารณาเนื้อหาข่าวโดยใช้อีกชุดความคิดหนึ่ง ที่คล้ายเป็นดัง “ยากล่อมประสาท” หรือ “ยาสมานแผล” ที่ช่วยให้คลายกังวลและบรรเทาความเจ็บปวดต่อสถานการณ์ความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทย ชุดความคิดนี้อาจเป็น “มายาคติ” ที่คนไทยสร้างขึ้น

¹ ภาพที่ 2.1 ดัดแปลงจาก หนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ ฉบับวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เผยแพร่บนเว็บไซต์ <http://www.bangkokpost.com/news/general/755560/thai-english-proficiency-drops-now-3rd-worst-in-asia-ef>

บทที่
Chapter

3

การครอบงำเชิงภาษาและวัฒนธรรม ผ่านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

เกริ่นนำ

คนส่วนใหญ่ รวมทั้งครูสอนภาษาอังกฤษชาวไทยหลายคนมองว่าการที่ภาษาอังกฤษแพร่ขยายไปทั่วโลกมีความเป็นกลางและโปร่งใส ไม่ได้มีนัยยะทางการเมืองแอบแฝงซึ่งอาจส่งผลเสียหรือมีพิษภัยเจือปนต่อผู้ใดหรือประเทศใด ภาษาอังกฤษยังคงมีภาพลักษณ์ที่ดีมาโดยตลอด ใครที่รู้ภาษาอังกฤษจะมีภาษีดีกว่าคนอื่น ภาษาอังกฤษมีประโยชน์ไว้ใช้ติดต่อสื่อสารกับคนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้วิทยาการและในการประกอบอาชีพ แม้ว่าทุกคนจะทราบเป็นอย่างดีว่าการแพร่ขยายของภาษาอังกฤษมาพร้อมกับการแพร่ขยายจักรวรรดิอังกฤษและอเมริกันโดยมีจุดประสงค์หลักในการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การบังคับแย่งชิงดินแดน การสร้างความได้เปรียบด้านการค้า การตัดทวงผลประโยชน์และทรัพยากรจากประเทศที่ตกเป็นเมืองขึ้นหรือแม้แต่ประเทศที่เป็นอิสระ เป็นเรื่องที่น่าแปลกใจว่าคนทั่วไปกลับไม่เคยฉุกละหุกคิดว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจและผลประโยชน์

อาจจะแฝงตัวมากับภาษาอังกฤษก็เป็นได้ หลายคนมองว่าลัทธิจักรวรรดินิยมต้องขับเคลื่อนด้วยกองกำลังทหารและนโยบายทางการเมืองและไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวภาษา

ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา มีการตั้งคำถามโดยนักวิชาการว่า การแพร่ขยายของภาษาอังกฤษนั้นส่งผลเชิงลบต่อประเทศต่างๆ ในหลายด้านหรือไม่ ซานดรา แมคเคย์ (McKay, S. L., 2002) กล่าวว่า สิ่งที่พอสังเกตเห็นอย่างหนึ่งคือ ภาษาอังกฤษค่อย ๆ ลดบทบาท และความสำคัญของภาษาอื่นในสังคม อีกทั้งวัฒนธรรมอังกฤษและอเมริกาที่แพร่ขยายไปพร้อมกับภาษาอังกฤษได้เริ่มมีอิทธิพลครอบงำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติอื่นแต่สิ่งที่เห็นชัดเจนที่สุดคือ ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นช่องทางหารายได้และส่งเสริมความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของเหล่าประเทศมหาอำนาจอย่างอังกฤษและอเมริกา ลักษณะของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้ โรเบิร์ต ฟิลลิปสัน (Phillipson, R., 1992, p. 47) เรียกว่าเป็น “จักรวรรดินิยมทางภาษา” หรือ “การครอบงำทางภาษา” (Linguistic Imperialism)¹ ซึ่งหมายถึง สถานการณ์ที่ “ภาษาอังกฤษยังคงดำรงไว้ซึ่งบทบาทโดดเด่นและทรงอิทธิพล โดยขับเคลื่อนด้วยกลไกการสร้างและการสร้างใหม่ให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม ระหว่างภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ” ฟิลลิปสัน ต้องการจะบอกว่าสถานะของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาโลก (English as a Global Language) นั้น ไม่ได้เกิดเองโดยธรรมชาติหรือเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่เกิดจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศอันแยบยลของประเทศมหาอำนาจอย่างอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพื่อผลักดันให้มีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลายและนำมาซึ่งความได้เปรียบและผลประโยชน์ต่าง ๆ

ในบทนี้ จะพิจารณาอีกครั้งกับความเชื่อที่ว่าภาษาอังกฤษปราศจากพิษภัย ไม่มีนัยยะแอบแฝง ไร้อำนาจในการครอบงำหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะทำให้ใครเสียผลประโยชน์หรือได้ผลประโยชน์นั้นเป็นความจริงหรือไม่ และความเชื่อนี้เป็นเพียงแค่ “มายาคติ” ที่เคลือบแฝงไว้กับความสวยหูของ “ความเป็นภาษากลาง” “ความเป็นภาษานานาชาติ” หรือ “ความเป็นภาษาแห่งโอกาสและความมั่งคั่ง” จริงหรือไม่

¹ คำว่า การครอบงำทางภาษา (Linguistic Imperialism) ยังครอบคลุมถึงการครอบงำทางวัฒนธรรม (Cultural Imperialism) อีกด้วย

บทที่
Chapter

4

ประวัติการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในประเทศไทย

เกริ่นนำ

แม้ว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยจะเกิดขึ้นมายาวนานกว่า 100 ปี แต่ก็ต้องยอมรับว่า คนไทยจำนวนมากยังไม่สามารถนำภาษาอังกฤษไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้ตราบใด คงเป็นเรื่องน่าประหลาดใจของใครหลายคนเมื่อได้รู้ว่าคนไทยจำนวนไม่น้อยเคยเรียนภาษาอังกฤษในระบบการศึกษาภาคบังคับมาหลายปี ใครเรียนจบระดับประถมศึกษาก็น่าที่จะได้เรียนภาษาอังกฤษมาไม่ต่ำกว่า 2 ปี ส่วนใครที่เรียนต่อถึงระดับมัธยมศึกษาที่ 6 คงได้เรียนมาไม่ต่ำกว่า 8 ปี ยิ่งถ้าได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้วยแล้วประสบการณ์การเรียนยิ่งมีมากกว่า 10 ปี ความแปลกใจบนความสงสัยก่อให้เกิดการตั้งคำถามและพยายามหาคำตอบว่าทำไมคนไทยจึงไม่เก่งภาษาอังกฤษ ทั้งที่ใช้เวลาเล่าเรียนมาหลายปี คำตอบของแต่ละคนคงแตกต่างกันออกไป บ้างก็ว่าคนไทยไม่ค่อยรู้คำศัพท์ บ้างว่าไม่เก่งไวยากรณ์ บ้างว่าไม่ค่อยได้มีโอกาสฝึกฝน หรือบางคนคิดว่าเพราะไม่เคยไปต่างประเทศ แต่มีหนึ่งในหลายเหตุผลที่คนไทยมักได้ยินหรือใช้กันจนชิน

ก็คือ “คนไทยไม่เก่งภาษาอังกฤษ เพราะไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้น” ยิ่งถ้ามีประเด็นการเปรียบเทียบความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนด้วยแล้ว เหตุผลที่ว่านี้ยิ่งใช้แก้ต่างได้เป็นอย่างดีและคงทำให้ใครหลายคนผลอคิดว่าเป็นเหตุผลที่ “ฟังขึ้น” และ “ดูดี” เพราะช่วยเชิดชูความเป็นเอกราชของชาติไทย และเกิดความภาคภูมิใจแทนที่จะเป็นปมด้อย ในสถานการณ์ที่ประเทศชาติต้องการผู้มีความรู้ความสามารถทางภาษาต่างประเทศ

หากลองย้อนกลับไปคิดอีกสักรอบกับเหตุผลที่ว่า “คนไทยไม่เก่งภาษาอังกฤษ เพราะไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้น” นั้น มีข้อเท็จจริงอยู่บ้างหรือไม่ ก็คงพบว่าเป็นเพียงมายาคติ ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อปลอบใจ ปกปิดปมด้อย หรือปิดบังอำพรางความจริงบางอย่างไว้ เมื่อมองกลับไปในยุคแห่งการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก จะเห็นเป็นเชิงประจักษ์ได้ว่า กษัตริย์ไทยที่ปกครองประเทศในช่วงดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทั้งสองพระองค์ล้วนแล้วแต่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงศึกษาหาความรู้เล่าเรียนฝึกฝนด้วยพระองค์เองจนทรงเขียนจดหมายภาษาอังกฤษติดต่อกับชาวต่างชาติ (อ่านเพิ่มเติมในหน้าที่ 95 - 96) ส่วนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงศึกษาเล่าเรียนจากครูสอนภาษาต่างชาติที่พระราชบิดาได้จ้างมาสอนในวังหลวงในสมัยที่พระองค์ยังทรงพระเยาว์ เมื่อพิจารณาได้ตรงกับความจริงดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าคำแก้ตัวที่ว่า “คนไทยไม่เก่งภาษาอังกฤษ เพราะไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้น” นั้นช่างขัดแย้งกับความเป็นจริง เพราะความจริงอย่างหนึ่งก็คือพระมหากษัตริย์ของไทยได้ใช้ความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษเพื่อช่วยนำพาให้ประเทศไทยของเรารอดพ้นจากการที่ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก ดังนั้น การมีความรู้ความสามารถทางภาษาต่างประเทศต่างหากที่ทำให้ชาติไทยไม่ต้องตกเป็นเมืองขึ้น หรือถ้าเปลี่ยนให้เป็นภาษาพูดก็จะได้ว่า “พระมหากษัตริย์ของคนไทยเก่งภาษาอังกฤษ เราจึงไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้น” และเท่ากับเป็นการบอกโดยนัยว่า “หากคนไทยไม่เก่งภาษาอังกฤษ เราจะตกเป็นเมืองขึ้น” ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังน่ากังวลใจว่า หากคนไทยยังคงรักษามาตรฐานไม่เก่งภาษาอังกฤษต่อไป จะสามารถยืนหยัดต่อสู้กับชาติอื่นในเวทีการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้หรือไม่ และจะยังรักษาอธิปไตย

บทที่
Chapter

5

ภาษาอังกฤษที่แปรเปลี่ยนในประชาคม อาเซียน

เกริ่นนำ

ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 21 แนวทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยยังคงยึดมั่นในทัศนหรือแนวคิดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะที่เป็นภาษาต่างประเทศ (English as a Foreign Language หรือ EFL) ไว้อย่างเหนียวแน่น แม้หลายปีที่ผ่านมาจะมีกระแสที่จะปรับเปลี่ยนให้ภาษาอังกฤษมีฐานะเป็นภาษาที่สอง (English as a Second Language หรือ ESL) ของประเทศก็ตาม แต่กลับไม่ประสบผลสำเร็จ ด้วยเพราะความหมายและค่านิยมของคำว่า ESL นั้นไปผูกติดกับประวัติศาสตร์ของเหล่าประเทศและดินแดนที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ประเด็นเช่นนี้เป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจเกินกว่าที่คนไทยหลายคนจะยอมรับได้

แต่ในความเป็นจริงสถานการณ์การใช้ภาษาอังกฤษทั้งในระดับโลกและระดับประชาคมอาเซียนได้เปลี่ยนแปลงไป มีความหลากหลายมากขึ้นและไม่ได้ถูกตีกรอบไว้แค่เพียงมโนทัศน์แบบ EFL และ ESL แล้ว เมื่อโลกแห่งการสื่อสารเปลี่ยนไปจึงทำให้เกิด

ประวัติผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศกร เมธีธรรม

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (รางวัลเกียรตินิยม Dean's List Award), มหาวิทยาลัยมหิดล
- ปริญญาเอก English (Composition and TESOL), Indiana University of Pennsylvania, Pennsylvania, USA

ประสบการณ์การทำงาน

- พ.ศ. 2544-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พ.ศ. 2555 อาจารย์แลกเปลี่ยน (Visiting Professor)*, School of Foreign Languages, Yunnan Normal University, Kunming, China
* ภายใต้โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) โดยสำนักงาน
คณะกรรมการอุดมศึกษา

ประสบการณ์ด้านการวิจัย

- พ.ศ. 2555 โครงการวิจัย Perceptions and Practice on Teaching Culture in Language Classroom โดยได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายได้ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พ.ศ. 2553 โครงการวิจัย "The missing piece": Marginalized second language learning experiences in mainstream second language acquisition โดยได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายได้ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ระดับชาติและนานาชาติ

บทความวิจัยในวารสารระดับนานาชาติ

- พ.ศ. 2559 Methitham, P. (2016). Self-marginalization in TESOL: A case study of Thai teachers of English. *Journal of Teaching and Education*, 6(1). 213-222.
- Singhasak, P. & Methitham, P. (2016). Non-native English Varieties: Thainess in English Narratives. *English Language Teaching*, 9 (4). 128-138
- พ.ศ. 2556 Methitham, P. (2013). Teachers' perceptions and practices of culture in teaching English as an international language. *Journal of Teaching and Education*, 2(4). 195-201.
- พ.ศ. 2555 Methitham, P. (2012). White prestige ideology and its effects on ELT employment in Thailand. *The International Journal of the Humanities*, 9(4). 145-156.

บทความวิจัย/บทความวิชาการในวารสารระดับชาติ

- พ.ศ. 2555 อัจฉรา ศรีไพบุลย์ และ พงศกร เมธีธรรม. (2555). ปรีเฉทในการสนทนาระหว่างชาวฟิลิปปินส์กับชาวไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. ปีที่ 9 ฉบับพิเศษ (มิถุนายน – กันยายน) หน้า 37-46.
- พ.ศ. 2554 Methitham, P., & Chamcharatsri, P. B. (2011). Critiquing ELT in Thailand: A reflection from history to practice. *Journal of Humanities, Naresuan University*, 8(2). 58-66
- Methitham, P. (2011). A modern-day Trojan Horse: The political discourses of English Language Teaching. *Journal of Humanities, Naresuan University*, 8(1). 13-30

ภาษาอังกฤษ

มายาคติ อำนาง และการครอบงำ

ในสถานการณ์ที่ทุกคนมุ่งเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผ่านการทดสอบ มีโอกาสได้งานและเงินเดือนที่ดี ประเด็นในด้านมายาคติ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการครอบงำทางภาษาจึงไม่ได้รับการหยิบยกมาพูดถึงในแวดวงการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ทั้ง ๆ ที่ประเด็นเหล่านี้ไม่ได้ถูกปิดบังอำพรางและปรากฏต่อสังคมอย่างเปิดเผย แต่หลายคนกลับรู้สึกคุ้นเคย เสียจนคิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา นักวิชาการทางภาษาอังกฤษจำนวนหนึ่งได้พยายามหยิบยกประเด็นเหล่านี้มากล่าวถึงให้มากขึ้น เพื่อให้สังคมเข้าใจสถานการณ์ความเป็นไปของภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ แล้วนำไปพิจารณาความเชื่อ ค่านิยม และคุณค่าที่ยึดถืออยู่ให้รอบด้านมากขึ้น

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University Publishing House

ISBN 978-616-426-023-8

9 786164 260238